Օրագիրը կհրատարակուի ամէն օր բաց 'ի կիւրակէ և տօն օրերէ ։
Տարեկան գինն է Պօլսոյ համար կանխիկ 250 ղրուշ, իսկ գաւառաց համար կանխիկ 21/2 Օսմ․ ոսկի, զոր բաժանորդագրուիլ ուզողներ կը պարտաւորին կամ իրենք ուղղակի մեզ գրել և կամ, յիշեալ գումարը վճարելու համար Պօլսոյ մէկը ցոյց տալ ։

ՕՐԱԳԻՐ
Կ․ ՊՕԼՍՈՅ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Օրագրոյն հատը 1 ղուրուշ կը ծախուի ։
Ծանուցման տողը առաջին անգամի համար 3 ղրշ, երկրորդին 2 ղրշ․ և աւելի անգամներու համար ուրիշ սակարկութիւն կըլլայ ։
Նամակք և ուրիշ գրութիւնք պէտք է ղրկել Ֆինճանճըլար եօգուշու կուսաւփեան խան 4 թիւ սենեակը, Օգ․էն Խմբասարեանի անուան ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ١٢٨٨ ՃԷՄԱԶԻԼ ԷՎՎԷԼ ٢٥ ՈՒՐԲԱԹ 30 ՅՈՒԼԻՍ 1871 ԱԼԱՖՐԱՆԳԱ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ ԹԻՒ 512

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 30 ՅՈՒԼԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գաղղիացւոց գրաւեալ երկիրներու պարպուելուն նկատմամբ Պէրլինէն հետեւեալը կը գրեն Ճինէվրայի լրագրոյն ։

Կառավարչական այրիւրէ իմացանք որ Ֆրանսա պատերազմական տուգանքը վճարել սկսած է ։ Կէս միլիար Փրանք ամսոյս առաջին եօթնեկի մէջ յանձնուեցաւ ։

Ֆրանսա այս առաջին կէս միլիարը վճարելով գրաւեալ երկիրներու Արեւմտեան ծայրը գտնուած երեք գաւառները կատարեալ և անընդմիջական կերպով պարպել տալու իրաւունք կստանայ ։

Կերեւի թէ Պ․ Թիէր 500 միլիոնի վճարը բաւական չհամարելով կը շարունակէ դրամ յղարկելը և երկրորդ կէս միլիարի մ'ալ վճարը լրացնելու վրայ է եղեր ։

Այս երկրորդ կէս միլիարի վճարը բնաւ նոր իրաւունք մը չիտար Ֆրանսայի ։ Փարիզի ամրոցները և գրաւեալ երկիրներու Արեւմտեան ծայրը գտնուած չորս գաւառները բոլոր դաշնագրի պայմանաց պարպել տալու համար՝ ո՛չ թէ կէս միլիար այլ ամբողջ մէկ միլիար պէտք է վճարուի ։

Բայց կարծիք կայ թէ Պ․ Թիէր այս չորս գաւառները ազատելու և միայն մէկ կէս միլիար վճարելու համար կը յամառի եղեր ։ Գերմանիա գրեթէ պատրաստ է նորա խնդիրքը շնորհելու․ և իր խորհուրդը Ֆրա՛նքֆօրթի դաշնագրի ոգւոյն, նաև Ֆրանսայի միանգամայն Գերմանիոյ շահերու համաձայն է ։

Յիշեալ դաշնագիրը կը սահմանէ թէ «Ռէ՛ամ, Սէն-է-Ուազ եւն. գաւառներու պարպուիլը, ինչ որ ըլլայ, երկրորդ կէս միլիարի վճարման ժամանակ տեղի պիտի ունենայ», յաւելլով նաև «երբ Գերմանական կառավարութիւնը՝ Ֆրանսայի դաշնագրած խոստումներու կատարումը ապահովելու համար՝ թէ Ֆրանսայի և թէ Բարիզի մէջ բարեկարգութեան վերահաստատութիւնը բաւականաչափ համարելու ըլլայ» ։

Արդ, բարեկարգութիւնը 'ի Բարիզ և 'ի Ֆրանսա կը տիրէ ։ Նա վերջին ընտրութիւններով առաւել եւս ամրացուած է․ արժան է նաև եւս յիշել թէ դեռ այս ընտրութիւնները տեղի չունեցած, դրամագլուխը որոյ խոհեմութիւնը առակ եղած է՝ քանի մը ժամու մէջ 4 միլիար փոխ տուաւ Ֆրանսայի, երբ դրամագլուխը գործադիր իշխանութեան գլխոյն բացորոշ և յստակ յայտարարութենէն գիտէր թէ Ֆրանսայի փոխը բարեկարգութեան վրայ հիմնեալ էր ։ Անգուստ 82 ը 87․50 եղաւ, և ընտրութիւններ կատարուեցան որոց արդիւնքը սա հաստատեցին թէ այսուհետեւ Ֆրանսայի մէջ իրօք ուժեղ երկու կուսակցութիւն կայ միայն, այսինքն հանրապետական կուսակցութիւնը և Օրլէանեան կուսակցութիւնը․ ասով կարծես թէ դեռ եւս նախատեսուած անկարգութեան քանի մը պատեհութիւնները կիսով չափ նուազած են ։ Օրինաւորականք և Նաբոլէոնեանք կամաց ակամայ հանդարտ պիտի կենան ։

Երկիրներուն պարպուելուն նկատմամբ դաշնագրին հաշտարար ոգին նոյն Լ․ Յօդուածին մէջ հետեւեալ պարբերութեամբ առաւել աներկբայ կերեւի ։

«Առաջին կէս միլիարի վճարէ վերջը Լա Սօմ եւն․ գաւառները պիտի պարպուին եթէ արդէն պարպուած չեն ։

Ուրեմն առաջին վճարէ յառաջ յիշեալ երկիրներու պարպուիլը նախատեսուած է եղեր ։

Եթէ միայն դաշնագրին Լ․ Յօդուածին ոգին փաստ բանուելու ըլլայ, յիշեալ երկիրներու պարպուիլը արդարացի համարուելու տեղի կայ ։

Միթէ թէ, թէև բարեկարգութիւնը կը տիրէ, Գերմանիա փաստ մ'ունենալու յաղթութիւն իր կարգալ, և որոյ վրայ դատ մը լսողներ կուզեն միշտ կախնիլ, այսինքն Գերմանիոյ դէմ տեղի ունեցած հալածանքը ։

«Եթէ Գաղղիացիք այս աստիճան սխալութիւն ցոյց կուտան, ուրեմն ինչ պատճառաւ որ և է պարագայի մէջ զիջում պիտի ցուցնեմք», կը հարցանեն ։

Բայց ահա ճիշդ այս պատճառաւ Գերմանիոյ ամենամեծ շահը կը պահանջէ որ կարելի եղածին չափ շուտով Գաղղիական երկիրներէ քաշուի երթայ, քանզի դիւրին է իմանալ թէ՝ եթէ Գաղղիացւոց ատելութիւնը այս աստիճան դրգռելու առիթ տուող բան մը կայ, թշնամիին իրենց տան մէջ գտնուելուն վրայ անդադար մտածումն է այն ։

Երբ Ֆրանսա պարպուելու ըլլայ, ես համոզուած եմ թէ ատելութիւնը խիստ պիտի նուազի ։ Գերմանիա գէթ իր ազգայնոց շահուն համար պէտք է կամք ընէ, որ այս ատելութիւնն ընկնի ։

Վէրսայլէն յուլիս 24 թուականաւ հետեւեալը կը գրեն Մարսիլիոյ Սէմաֆօր լրագրոյն ։

Պ․ Կամպէթթայի համար մեծ համակրութիւն ունեցած ըլլալս ձեզմէ չպահեցի ։ Իր սխալանացը անգիտակ չեմ ։ Բայց ես իր քովը ժամանակ անցընելուս պատճառաւ կարծեմ թէ լաւ կը ճանչեմ զինքը, ուստի կանխաւ կրնամ ձեզ թէ իր չափաւորութեամբն ու խոհեմութեամբը պիտի զարմացնէ բարեկարգութեան կուսակիցները ։ Պ․ Կամպէթթա խիստ ներհուն միտք մ'ունի, որ սկզբանց քաղաքականութենէ կ'ախորժի ամէն բանէ աւելի ։ Անշուշտ պիտի յիշէք նախնի Օրէնսդրական ժողովոյ մէջ տեսական հանրապետութեան լըրայ խօսած գեղեցիկ ճառախօսութիւնները ։ Նաև Պօրտօյի մէջ վերջին անգամ խօսած իր ատենաբանութիւնը խիստ վսեմ հրապարակախօսութիւն մ'է ։ Ինչպէս որ յաճախակի կրկնեցի, ժամանակ պիտի գայ որ Պ․ Թիէր անոր մէջ հարկաւոր գործակից մը պիտի գտնէ իրեն, որ համայն հանրապետական կուսակցութիւնը կառավարութեան պիտի միացնէ ։

Ահա ասոր համար է որ իմ հայրենեացս համար կերպով մը ամօթ զգացի, երբ շաբաթ օրը ժողովոյն մէջ Պ․ Կամպէթթայի նման մարդու մը ծանր կերպով թշնամանուիլը լսեցի ։ Թո՛ղ հաշիւ պահանջեն իրմէ, առիթ իրաւացի է ։ Բայց Փարիզի մանր լրագիրներու ազատականութիւններն ալ նորա քթին բերնին թող չնետեն ։ Երբ ժողովոյն աջակողմեանները պառաւ ըլլան, անկցի իշխանապետը, և ուրիշ խեղ մը չենքով չնորհքով խօսքեր զորս երկրորդելն իսկ չեմ ուզեր, քաղաքական մեծ գործ մը կատարած պիտի ըլլայ ։ Ասոր գարշելի երեւութիւն մ'է, ո՛չ աւելի ո՛չ պակաս ։ Մարդ մը թշնամանելով չեն կարող զայն բնաջնջել ։ Եթէ Գաղղիական խորհրդարանի մը մէջ յիշոցքներով իրարու խօսք կտրելու կը սորվին, մեզ ալ ուրիշ բան չի մնար ընել բայց եթէ կապճաքարեր ժողվել և փողոցին մէջ մեր վէճերը լուծելու համար զիրար քարկոծել ։ Արդարեւ ողորմելի գեղեցիկ տեսարան է սա մարդոց տեսարանը, որոնք իրարու իրենց բռունքը կը ցուցնեն երբ կրնային խօսիլ և քաջ տալ, որովհետեւ կը կարծեն թէ հակառակորդ մը զգետնած կըլլան եթէ փոշտի տեղ դնեն զայն, որոյ ձեռքը ինչ բանի որ դպչի կ'աղտոտէ զայն ։

Ես Պ․ Կամպէթթայի տաղանդին վրայ վստահութիւն ունիմ ։ Նա նոյն իսկ իր չափաւորութեամբը պիտի զսպէ աջակողմը ։ Մարդ մը որ շաբաթ օրուայ ժողովին մէջ այս միտք մը կրցաւ պահել մինչև ամենուստէք զինքը կը թշնամանէին, իր անձի վրայ նշանակի իշխանութիւն մ'ունեցած «իշխանապետը» բարի քաղաքացիի մը պէս վարուեցաւ, իր կողմանէ շարժում մը բառ մը միայն բաւական էր որ պիտի սրահը փոթորկին ներքև կործանէր ։

Փարիզէն յուլիս 26 թուականաւ հետեւեալը կը գրեն ։

Ամէն մարդ խոփոսքով իրարու կը պատմեն թէ Պ․ Տիւվէռնուա յանձնախմբին Սեպտեմբեր 12 թուականաւ Ռուսիոյ մէկ հեռագիր [illegible] յանձներ է, որոյ մէջ Ռուսիոյ կայսրը խօսք կուտայ եղեր որ մեզի համար քիչ վնասակար հիմանց վրայ նաև Մեցն ու Սթրազպուրկը մեզ թողլոյ պայմանաւ խաղաղութեան միջնորդ ըլլայ ։

Սոյն տեղեկութեանց նայելով ասպիկանութեան նախորդ պաշտօնեայ Պ․ Ֆավրի և մարէշալ Պազէն մտերս պիտի խօսին եղեր ։ Պ․ Թիէր մարէշալ Պազէնի ատենական վկայութիւնը քանի մ'օր եւս ձգել կուզէ եղեր աւարտելով թէ նորա խօսքը անկողմնակալութեամբ լսելու համար կիրքերը դեռ բաւականին հանդարտած չեն ։ Բայց մարէշալը ինչպէս նաև յանձնախումբը պնդեր են եղեր ։

Պապին նուիրակը շաբաթօրեայ նիստէն վերջը քանի քանի անգամ պաշտօնական այցելութիւններ ըրաւ ։ Յայտարարեց թէ Ս․Գահը գոհ պիտի ըլլար, բաց ասոր ուրիշ բան ընել կարելի չէր ։ Բայց սա եւս յաւելցուց ժողովոյ նստի ժամանակ, թէ բան մը զինքն ի խոր խոցեր էր, այսինքն իր եւ քր դեսպանաց յատուկ բազմակալի վրայ զհայր Յակինթոսը տեսնելը ։

ԷՕԺԷՆԻ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՈՅՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Չիզըլհըրսթ 27 յունիս 1871-

«Սիրելիդ իմ Աննա ։

«Թրօչիւ զօրապետն՝ իւր անձի պաշտպանութեան համար՝ ժողովոյն մէջ խօսած ճառը կարդացի, և կը խոստովանիմ թէ իմ վրայ եղած տպաւորութիւնը վշտալին ստայութեան զգացում մ'ե- [illegible] աւելի բնական պիտի երեւէր ։

«Վշտացայ մանաւանդ երբ տեսի թէ՝ Գաղղիացի զօրապետ մը իւր գործած յանցանքներէ զինքը չքմեղ հանելու համար՝ դոյս պատասխանատուութիւնը կնոջ մը վրայ ձգելու հետամուտ է ։

«Չեմ ըսեր թէ՝ մեր կողմանէ ալ՝ ծանր ծանր սխալանքներ տեղի չունեցան, և ես այդ սխալանքներէ ինձ ընկած բաժինը [illegible] կ'ընդունիմ ինծի․ բայց չեմ կրնար հնարաւոր համարիլ բնաւ որ զինէն ամբաստանեն թէ՝ Ֆրանսայի մէկ դժբաղդ վայրկենին հարստութիւնը փրկելու միակ նպատակաւ գործած ըլլամ ։

«Օգոստոս 6 էն սկսեալ մինչև ի 4 սեպտեմբեր, բաց իմ պարտաւորութեան ամէն անձնական մտածում մէկդի թողլով, մէկ և միայն մէկ մտմտուք մ' ունեցած եմ՝ այն է մեր տարաբաղդ երկիրը փրկելու մտմտուքը ։

«Թրօչիւ զօրապետը ճշտիւ չի պատմեր Օգոստոս 7 ին գիշերայն ընդունած հեռագրութիւնը որ սա խօսքերը կը պարունակէր․ «[illegible]»։

«Ինքը, ն'ա ինքն էր միայն որ կանխաւ չինած մէկ յայտարարութիւնը նոյն պահուն պատճառանք ցոյց տալով՝ խնդրեց որ կայսեր անունը վերցուի մէջէն ։

«Այսօր իր խօսքի նշանակութիւնը այն կը թուի ըլլալ թէ ես անձնական իշխանութեան ըղգացման մը տեղի տալով՝ ինքնակալը խնամակալ իշխանութեան իրաւ թէ զրկած ըլլամ ։

«Գիտէք դուք թէ իմ սրտի խորը կայսեր համար ո՛րչափ սէր մը կը սածեմ զոր ընդ միշտ պահած եմ ։ Այն սէրը այս պահուս կը յաւելու երբ կը տեսնեմ որ լրջմտութեամբ և համակրութեամբ լի՝ մեծ վատ և խայտառակ զրպարտութիւններն իսկ կընդունի նա ։

«Թրօչիւ զօրապետը Փարիզի պաշտպանութեան շուրջը պատեցաւ զոր օրինակ Թիւյլըրիի շուրջը պատած էր առանց մէկ մը ներս մտնելու ։

«Նա ինքնին ըսաւ թէ սեպտեմբերի վերջը ամենայն ընդդիմութիւն ա՛լ անհնար կը թուէր իրեն ։ Ապա ուրեմն առ ինչ արդեօք պատերազմը՝ զիարդ և ինչ՝ շարունակելու վսեմ յիմարութեան մ'ըն ժողովուրդը ։ Այլուր դաշնադրած խոստումներն անարգելով ինչպէ՞ս հանրապետութեան որոյ մատնութեան եղաւ ։

«Երբէք չպիտի մոռնամ թէ ո՛րպիսի զզուման ձայնով մը կըսէր ինծ թէ [illegible]

«Չի՞ գիտեր ուրեմն թէ կաթոլիկ մը երբէք չի ստեր, և թէ Պըրըթօն մը իւր վեհապետէն ընդունած սուրը նորա դէմ դարձնելու բնաւ չէ գործածած ։

[illegible] ղափոխութեանը միջամտելու խօսք տուող քանի մը տէրութիւններու խոստումը կը խղէր ։

«Թրօչիւ զօրապետը այս բաներու անգիտակ չէր, և ինչ որ ընելու ըլլայ, իր ատենաբանութեամբ չպիտի կրնայ քաւել անջնջելի արատ մը, որ է ատել հանրապետութեան զոր օրինակ ատած էր կայսրութեան ։

«Եթէ ժամանակս սուղ չի լինէր շատ երկարօրէն կը գրէի ձեզի, սիրելիդ իմ Աննա ։

«Պատուաւորուած եմ նամակ յանձնելու ապահով անձի մը որ իսկ և իսկ ճամբայ կ'ելնէ հիմայ ։

«Յաճախակի առ ձեզ է իմ խորհուրդը և կ'ողջագուրեմ զձեզ և ձերայինք ։

«Ձեր խանդակաթ հօրքոյրը
ԷՕԺԷՆԻ

«Որդւոյս մէկ նոր լուսանկարը կը յղարկեմ ձեզ» ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Պարսկաստանի մէջ սովամահութեան վրայօք Թայմզ լրագրոյ հրատարակած ողբալի լուրերը այս անգամ Թեհրանէն ընդունուած նամակ մը լիովին կը հաստատէ ։

Մալէտի խեղճութիւնը այն աստիճանի հասած է որ օրը 400 հոգի փողոցներու մէջ կը մեռնին և չթաղուած կը մնան ․ ահարկու թշուառները խումբ խումբ, պահապան զինուոր չունեցող քաղաքներուն մէջ մտնելով ցերեկ ատեն, զանոնք կ'աւերեն ու կողոպտեն ։ Իրենց ամենամեծ վաճառականութիւնը մինչև հիմա մարդավաճառութեան մէջ կը կայանայ, զորս Աֆղանիստան կամ Պուխարա տանելով ամէն մէկը 10-20 թօմանի կը ծախեն․ դերութիւնը սովամահէն թեթեւ դատելով բնակիչք հիմա իրենք զիրենք ազատ կամօք կը վաճառեն եղեր։

Ահա այսպէս Խօրասանի գեղեցիկ եւ ծաղկեալ գաւառը անհելի աւերակութեան մեծ կոյտ եղած է եւ կը վախցուի թէ քիչ ատենուան մէջ այս լեռնաբնակ ցեղերն սկսին Դեհերանի մէջ ալ իրենց աւերիչ ճիրանունքը տանիլ։ Այս վերջի ժամանակները, պատգամ մը հրատարակուեցաւ, որուն համեմատ ոչ-հաւատացեալները մահմետականաց հետ երբեք յարաբերութիւն պիտի չունենան. Պարսիկ ջրակիր մը ոչ-հաւատացեալի մը տունը ջուր չպիտի կրէ, առ աւելի թէ մի գուցէ Պարսկի անօթը ոչ-հաւատացեալի մը անօթին դպչելով պղծի։

Ոգելից ըմպելիքներ չինել ու ծախելը խստիւ արգիլուած եւ հագուստի համար եւրոպական ամեն ապրանք պիտի մերժուի. խոպան եղող Հայոց պատրիարքին բողոքին վրայ այս պատգամի Հայոց նկատմամբ անգործադրելի մնալը որոշուած է։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Բարիզի ու Լիոն լրագիրը հետեւեալը կը գրէ յիշեալ համաշխարհային ընկերութեան վրայ։

Ձինէվրայէն առած մեր մասնաւոր տեղեկութեանց նայելով Միջազգային ընկերութիւնը յիշեալ քաղքին մէջ անօրինակ խլրտումներով յեղափոխական դասի չահուն համար, նոր կնճիռներ յարուցանելու նպատակաւ՝ բանւորաց ընդհանուր դադարումները տածելու կ'աշխատի եղեր։

Լիոն քաղաքը շատ ներկայացուցիչներ ունի չարամտութիւններուն մէջ, որ դաւադիրներու եւ անխլաւնականաց խառնակչին մեքենայութիւնները նիւթելու վրայ են։

Հոն գտնուող կեդրոնն այն ամեն խռովարարներուն, որ մեր երկրի արդարութեան հարուածներէն պրծնելու չահ մ'ունին, եւ որոց անունները ամենուրեք պատերու վրայ փակցուած ծանուցումներու վրայ կը կարդացուին։

Այս դիւանատները համայն գործաւորները պղրգուելու, զանոնք ՚ի մի վայր գումարելու եւ աշխատութենէ պարպելով ի դէպ ժամու զանոնք խռովութեան զինուոր գրելու նպատակաւ՝ անոնց մէջ միաբանութիւն մը հաստատել կը ճգնին միշտ։

Մեր խմացածին նայելով, Ձինէվրայի իշխանութիւնները ամէն հաւանական պատահարաց յառաջքն առնուլ նպատակաւ՝ զգուշութեան քանի ինչ միջոցներ ձեռք առնուլ պատշաճ համարեր են։

Մնաց որ մեր խռովարար ճիղերը բացարձակ կերպով Ձինէվրայի վրայ կեդրոնացած չեն. նաեւ բոլորն հետ խօսք մէկ ըրած են եւ իրենց նպատակ ընտրած են ուրիշ բազմամարդ մեծ քաղաքներու վրայ եւս իրենց ազդեցութիւնը տարածել։

Այս անշուշտ՝ եմք թէ Ուլէնի մէջ Բարիզ-Լիոն-Միջերկրականի երկաթուղւոյ ընկերութեան գործարաններու մէջ երեւան եկող կռիւները, նոյնպէս կարի բանուորաց յանձախակի գումարումները Նշանաւոր (Ուրբաթ) մը առաւել կամ նուազ արդիւնքն են։

Ասկից զատ ստոյգ տեղեկութեանց նայելով օտար երկիրներու խռովարարները Ֆրանսայի խռովարարաց հետ եւ անդրադարձաբար կարի հեշտիւ յարաբերութիւն կը մնացունեն եղեր՝ հասարակաց պաշտօններու մէջ գտնուող գործակալաց ոմանց համախոհութեան շնորհիւ։

Սոյն խնդրոյն վրայով Լիոնէն Մօնիթէօր Իւնիվէրսէլ լրագրոյն հետեւեալը կը գրեն։

Ֆրանսայի քաղաքներէն ոչ մէկը եւ նոյն ինքն Փարիզ անգամ Լիոնի չափ սաստկապէս չի զգար այսօր Միջազգային ընկերութեան քայքայիչ ներգործութիւնը։ Այս ընկերութեան ծաւալումը սոսկալի զարհուրելի տարածում մ'առած է հոս, որուն եթէ ընդ փոյթ դարման տարուելու չըլլայ՝ անտարակոյս մեր քաղքի կործանման պատճառ պիտի ըլլայ այս։ Կարգի բանուորները խմբովին դադրած են գործելէ, նոյնպէս կառուագործ բանուորները տասն եւ ութ ամսէ ՚ի վեր այս երրորդ անգամ պիտի դադրին գործելէ։

Այս վերջինները, հերուն, իրենց աշխատանաց համար այնպիսի բարձր սակագին (թարիֆա) մը ձեռք ձգած էին, զոր երբեք չպիտի համարձակէին յուսալ, ուստի ասոնցմէ շատերը հանդարտ կենալու կարի յօժար են եղեր, սակայն Միջազգայինք կերպով մը զիրենք զինուոր գրած ըլլալով զանոնք նոյն իսկ իրենց կամաց հակառակ գործելու կը պարտաւորեն եղեր։

Միջազգային ընկերութիւնը ահաւասիկ սա եղանակաւ մուտ գտած է գործաւորաց մէջ։

1870 տարւոյ սկիզբները կառուագործները գործելէ դադրեցան ոչ թէ իրենց օրչէքը յաւելուլ տալու համար, այլ հին սակագին մը, զոր վաճառականք գործի պակասութեան պատճառաւ դադրեցուցած էին՝ վերստին հաստատելու համար։ Միջազգային ընկերութեան Լիոնի հաստատածը որ ծաղկեալ վիճակի մէջ չէր, այս առակնկալ առիթէ օգուտ քաղելով խոյն առ ելու, եւ գլուխ դէպքը բանուորներու իրարու հետ միաբանելու համար նոյն ատեններն ըրած գումարումներու մէջ արձակեց։

Այս դէպքը Միջազգային բաւը որ Լիոնի մէջ խիստ հակակրական էր առանց իրենց բերանն առնելու բանուորաց խրատ տուին, որ ընկերութեան կազմակերպին վրայ լայնածաւալ դաշնակցութիւն մը կազմեն իրենց մէջ։

Կառուագործները իւրաքանչիւրն քան հոգինոց հատուածներ կազմեցին իրենց մէջ. նոյն իսկ կանոնք ընտրող ըրեցան, եւ իւրաքանչիւր դադարումներու պակասը լնելու համար ամեն շաբաթ մէկ մէկ ... եւ ամեն գործարանի (աթէլիէ) համար զատ ... մը առաւ։

Եթէ միանգամ մտածելու ըլլանք թէ՝ Լիոնի մէջ 40000ի մօտ բանւոր եւ 15000ի մօտ գործարան (աթէլիէ) կայ, կրնանք մակաբերել թէ ժամանակէ մը վերջը բանւորները ինչ ահագին գումարներ պատրաստ կրցան ունենալ։

Հիմայ Միջազգայինի ձեռաց մէջ են այս գումարները։

Ամեն կարգի արուեստաւորներ, շատերը, զօրօրինակ ոսկերչագործք, փակեղագործք, օրմնադիրք եւ նոյն իսկ հացագործները ընկեր գրուեցան։

Ընկերութիւնը մեր քաղքին ծոցին մէջ տեսակ մը պետութիւն հաստատած է, պետութիւն մը որուն մէջ ինք բացարձակ տէր է։

Կառուագործները այս ընկերութեան գլուխը կեցած եւ կարծես Լիոնի արուեստագիտութիւնը փճացնելու իրենց բուն գործ ընտրած մարդոց խորհուրդներու անսալով, հերուն պահանջածնին ձեռք ձգելէ վերջը՝ ինքզինքնին անգործադրելի պահանջումներ կը յարուցանեն վերստին։

Միջազգային ընկերութիւնը ամգնապէս կը հարուածէ եւ սա պէս կը վարուի այն վաճառականաց հետ, որոնք իրեն պահանջումներուն կատարել կը զլանան. ասոնքն բռնաբարելով բանւորաց որ եթէ անստեն օգնութենէ պիտի զրկուին եւ ընկերութեան վրէժխնդրութեան պիտի հանդպին, կ'արգելու անոնց որ բնաւ չերթան գործ փնտռեն այն վաճառականներու մօտ։ Ինչպէս կը տեսնուի, ասի կանոնաւոր եւ ներկեղեցւոյ բանադրանաց չափ ահաւոր բանադրանք մ'է։

Այս խլրտումները խիստ ողբալի արդիւնքներ յառաջ կը բերեն։ Դեռ հերուն էր, չորս ամիս դատարկ մնացին գործաւորք։ Ընդհանուր դադարումներու ժամանակ, յանձնարարութիւնք չեն կրնար կատարուիլ, եւ յանձնարարական վաճառականները կ'սկսին Պավիէրայի ճամբան բռնել, ուր աժան գնով աշխատող մեծով, գործարաններ կը կանգնեն, եւ կամ ըԶվիցերիոյ ճամբան կը բռնեն, ուր միայն Ցուրիքի նահանգին մէջ գործարանները (աթէլիէները) հազարներով կը համրուին։

Պատերազմի պատճառաւ դադրած՝ Ամերիկա երթալու արտահանութիւնը (դուրս եղող ապրանքներ) քիչ ատենէն բոլորովին պիտի դադրի, վասն զի իրենց ընկերակիցներու բռնած փորձանքներէ զգուշ եւ պարկեշտ Լիոնցի բանւորներ հիրթան Միացեալ նահանգաց մէջ տուն տեղ կըլլան, ուր կառավարութիւնը ամենահնարաւոր միջոցներով կը քաջալերէ իրենց աշխատութիւնները։

Միայն Ֆիլատելֆիայի եւ Նիւ-Եօրքի շրջականները 400 գործարան (աթէլիէ) կը համրուի եւ օրըստօրէ ալ աւելնալու վրայ են ասոնք։

Ահա ասոնք են այդ անխորհուրդ դադարումներու խիստ պտուղ յաջողութիւնները։

Շատ չանցած Լիոնի արուեստագիտութեան այդ հինաւուրց եւ բազմահարուստ ճիւղը՝ այսինքն մետաքսի անկուածը (սօքրամա) որոյ արտահանութիւնը, դեռ քանի մի տարի յառաջ 500 միլիոն Ֆրանքի կը հասնէր, այդ արուեստագիտութիւնը պիտի ազատնայ, եւ Լիոնի միայն բանւորները թէեւ մեծամեծ օրչէքներ պիտի առնուն, սակայն գործարանի վրայ բուն մը բան չպիտի կրնան գտնել։

* * *

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Ցար ախ. Պօֆօլին պազը հաւատը բէամիէ վէօրէ եաղըշըլ-նա նէզարէն, Թրապզօնտան Էրզրումա գատար թէմիր օլու եօլու ինշա-տը օլան չօսէնին տէօրթինճիւ օրտայի հիւմայունէն խաթիրքեալ նէֆէրաթընըն հիմէթ վէ ղայրէթիյլէ սօն պույռուղ գատար խիթամբ պուլ օլմաղը անլաշըլըշտըր։

— Ներսիսեան գարիճէի ահալիսի իւլիւսէ գատար թէմիրխանէ միւլդաշէրէթ օլունան աշխար եօլ խաթթըըլըն քէնարլարընտէ մէնտֆիի մաքսիղ օլաճաղընը սէբէբիլէ խաթթը մէդալսիւն ինչաը մէսարիֆինէ պիր խղաէթ օլմագ ... օլանտի սերզ ... թագրիր մէյտանա ... սիւ ... գօ ... ռալընէ ... օլ ...

* * *

ԹԷԼԷԿՐԱՖԻՅԷ

ՖՐԱՆՍԱ

Բարիզ 10 օգոստ. ակնյայտ Պիւսթէ դօմպերոնա պու կին դաթիէն վէ պէչիւք էքսէրիյէթլէ, պիրինճի տէրէճէ իքթիդարէն օլան չէյլէր իւզերինէ 100 տէ 20 վէրկի վաղ օլունմասընա տայիր օլան գանունի լայիհասընը գապուլ էթտի։

ԻՆԿԻԼԹԷՐՐԱ

Լօնտրա 10 օգոստ.

Հալը հազըր Ինկիլթէրրա մահսուլաթըն էյի օլմասընա խուքմըլըտըր։

* * *

ԹԻՃՃԱՐԻՅԷ

Լիվըրբօլ 9 օգոստոս.
Օրլէան բամպուգու 9 1/8
Սաթըշ 12000 պալէա.
Վիէննա 9 օգոստոս.
Լօնտրա իւզէրինէ գամպիօ իւչ այլըգ 121,75
Լօնտրա 9 օգոստոս.
Աֆիոն 17 1/2—18
Մօսէր էյի մալ 45-1/2
Հօլանտա չէքէրի 1. Նօ. 33 1/2—34
Բարիզ իւզէրինէ գամպիօ 25,65
Նիւ-Եօրք 8 օգոստոս.
Բէթրօլ կալը 24 3/4

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

ԳԱԼԱԹԱ ԲՕՐՍԱՍԸ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՅԷ

Ցաքմ 29 էն իւքսէք	50—10
« « էն աշաղը	50— 5
« « Ալըշըմ գարանթօր	50— 7
« 30 Նօյամ աչըլը	50— 5
« « Մարթ 5	50— 3

Սօսիէթէ ժէնէրալ	9 38
Գրէտի	11,25
Շէմէնտէֆէր թահվիլաթը	114,40
Իսթիգրազ 1863	311
« 1865	319
« 1869	281,50

ԱԳՃԷ ՖԻԱԹԼԱՐԸ

Ինկիլիզ լիրասը	109,22
Լուիտ	87, 1
Բօլ	89, 5
Գըրմըզը	51,20
Պէյազ Մէճիտիյէ Փէրքի	1,23
Պէշլիք-ալթը	104, 5
Մէթալիք	105,20
Պագըր	118

ԱԶԳԱՅԻՆ,

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՄԷՋ
Բ. ԴՌԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Դարձեալ մեծկակ սխալ մը գործեց կամ պիտի գործէ վարչութիւնը.

Կըսեն թէ վարչութիւնը թագրիր մը գրեց Բ. Դրան եւ Պրուսայու առաջնորդին բերուն կը խնդրից.

Կը հարցնենք՝ ինչ է Պրուսայու առաջնորդին յանցանքը – կը պատասխանեն, առանց վարչութեան հրամանին Պրուսա ուղեւորելն – լաւ, այս յանցանքը ազգային է, կրօնական է, թէ քաղաքական։

Եթէ ազգային է, անիմք մեր ազգային պատիժ, այն է [illegible] ընտրողեան եւ ընտրեալներեան խրատանդ.

Եթէ կրօնական է՝ անիմք մեր կրօնական պատիժ, այն է՝ [illegible] եւ [illegible].

Իսկ եթէ քաղաքական է՝ անոր տէրութիւնը իր պատժական օրինագիրքն.

Ազգը եկեղեցին ոգոտ կառավարութեան մէջ.

Այս է Հայոց ազգականաց բարբառած եւ ընդունած սկզբունքը։

Եկեղեցին պէտք է չմիջամտէ կառավարութեան գործոց, կառավարութիւնն ալ պէտք է չմիջամտէ եկեղեցական գործոց.

Ներկայ խնդրոյն պարզ եւ ուղիղ դատելու կերպը բանք.

Ս. Պատրիարքը զՊրուսայու առաջնորդը կառավարութեան միջոցաւ ՚ի հնազանդութիւն կը կոչէ. այս է եղածը։ (չը կարծուի թէ մենք այս տողերը ներկայ խնդրոյն համար միայն կը գրենք, այլ մեր ներքին գործոց անկախութիւնը (թող ըլլայ մեր հրաւիրումը) Բ. Դրան միջամտութեամբը փակուիլ տակ ըլլալուն համար կը գրենք)։

Ի՛նչու ուրեմն առաջ երեց մը իր անհնազանդ քահանայն, տեղւոյն ոստիկանութեան միջոցաւ հնազանդութեան չը կոչէ։

Պիտի ըսէք, առաջներէցն վեր առաջնորդ եւ առաջնորդէն ալ վեր Պատրիարք կայ. մենք ալ կըսենք Պատրիարքէն ալ վեր կաթողիկոս կայ։

Կամ կաթողիկոսութիւն ունինք կամ չունինք. եթէ ունինք գործածենք, եթէ չունինք անունն անգամ բերանիս չառնենք. բայց եթէ նոյն իսկ կաթողիկոսն ալ քաղաքական իշխանութեան միջամտութիւնը խնդրէ, անոր ալ կըսենք թէ, եթէ ունիս եկեղեցական իշխանութիւն, կառավարէ եկեղեցականներդ քու պատիժներովդ, եթէ չունիս, պէտք է տապալիս, զի օտարին (քաղաքականին) զօրութիւնը քու զօրութիւնդ չըկրնար ըլլալ, եւ այն որ զօրութիւն չունի, արդէն ինկած է։

Եթէ դու քաղաքականէն օգնութիւն կը խնդրես, քաղաքականն ալ քենէ օգնութիւն կը խնդրէ, եւ դու պարտաւոր ես այդ օգնութիւնը տալ անոր զի նա տուաւ քեզ. որով դու կըլլաս վերջապէս քաղաքական պաշտօնեայ մը եւ նա կըլլայ անկեղծ ու ճշմարիտ կրօնական պաշտօնեայ մը. դու յանուն կրօնի ձեռնտու կըլլաս անոր բռնութեանցը, նա ալ յանուն քաղաքականութեան ձեռնտու կըլլայ քու բռնութեանցդ. այսպէս երկուքդ ձեռք ձեռքի տուած կը կանգնիք ժողովրդեան դէմ ու մէկերնիդ զմարդ աշխարհիս մէջ ու միւսնիդ զմարդ յանդիմանական կենաց մէջ կը դատապարտէք, ո՞ր փոխէք խնդրէք ձեր ձեռքէն։

Ինչ աւելի դիւրին միջոց կայ ասվրելու, քան զայս միջոց։

Ոչ-Մահմետական քաղաքական իշխանութիւնք օգնութեան կոչել Մահմետական կրօնական իշխանութեան. առաջնոյն մէջ ժողովուրդը չունի բուն օրինաց ազատ կարծիք, իսկ վերջինոյն մէջ ունի, բայց քանի՛ կրնայ արժել իրօք այն կարծիքը, երբ անոր պաշտօնին կոչուող պաշտօնեայն երբ որ ուզէ կը դիմէ՝ զայն բուն օրինաց բնաւ բանի տեղ չդնող իշխանութեան։

Այս կը նշանակէ ճիշդ դաշնակից ըլլալ իր ժողովրդեան զօրութիւնը տկարացուցիկ ուրիշ զօրութեան ունեցող օտար իշխանութեան մը հետ եւ իր ժողովրդեանը միշտ ճնշեալ պահել իւրմէ անհամեմատ առաւելութիւն ունեցող զօրութեան մը տակ։

Այս գրութեան դաշն փորձերը քաղաքականապէս հաղորդ անդամ տեսնուած եւ ասոր դէմ քաղաքականութիւնն իր յաղթանակը տարած է հաստատելով եւ հռչակելով անխտրութեան այն ազատ ու արդար սկզբունքը, որով իւրաքանչիւր իշխան կամ վեհապետ իր իշխանութեան հիմերը իր ժողովրդեան երջանկութեան մէջ գտնել պարտաւորելով, ազգաց բաղդը բանուորաց դաշնադրելը ճիրաններէն ազատած եւ իր փառաւոր նուաճողական համբաւն [illegible] բան առած է. իսկ մեք դեռ միջին դարու մէջ կ'ապրինք, դեռ մէկ ձեռքերնիս Աւետարանի գաւազան, եւ միւս ձեռքերնիս կայսերական թուրը «տուք զկայսերն կայսեր եւ զԱստուծոյն Աստուծոյ» [illegible] ՚ի մի [illegible] կը պաշտպանենք, երկուքն ալ [illegible] հակառակ նոյն մեր խօսքերու [illegible] եկեղեցական կառավարութեան իշխանութիւնը եթէ իշխանութիւն է. չունի հարկ մը օգնութիւն խնդրելու օտարէն, այսինքն արդի քաղաքականէն. եթէ ազգային վարչութիւնը խրատենք պէտք ունի այդ իշխանութեան օգնութեանը իր ենթականերուն դէմ. ատոնք ալ իրաւունք և պէտք կըրնան ունենալ այդ իշխանութեան դէմ. ուրեմն ո՞ւր մնաց մեր ներքին գործոց անկախութիւնը երբ զայն անկախաբար վարելու զօրութիւն չունինք փոխադարձաբար. բայց ո՞վ է ըսեր թէ չունինք. ունինք և շատ աղէկն ունինք, այլ ունեցածնիս գործադրելու կամք չունինք, զի անդին աւելի դիւրինը կայ, այն է օտարին միջամտութիւնը հրաւիրելով ներքինը զըսպել ու ճնշել երկաթէ գաւազանի տակ։

Ու ի՞նչ է արդեօք այն զոր ունինք ըսինք — այն է մեր ժողովուրդը։

Կ'ըսէք թէ ժողովուրդը տգէտ է և անոր համար օտար իշխանութեան կը դիմենք։

Ցզայք անգամ կը բողոքեն այս անհեթեթ առարկութեան դէմ։

Քու զօրութիւնդ ժողովուրդն է, եթէ տգէտ է նա ու անկիրթ, դիմէ գիտութեան ու կրթութեան. ի՞նչ բան ունիս օտար դռներուն. կը կարծես թէ տառով քու տգէտ ու անկիրթ ժողովուրդդ գիտուն ու կրթեա՞լ կ'ըլլայ — սխալած ես այդ ճամբուդ մէջ և ոլոր զոր կ'ընես այդ սխալմամբդ ու ազգային իշխանութիւն բռնած բանը ընկըմես։

Կ'ըսէք թէ ժողովուրդը իշխանութեան չի հնազանդիր։

Արդեօք պարապ առարկութիւն։

Ո՞վ կու գայ հնազանդութիւնը թէ համոզմամբ. եթէ կայ նէ է ուղղած այդ հնազանդութիւնը չէ. իսկ եթէ համոզմամբ, ո՞ւր է ժողովրդային համոզում գոյացնելու և իշխանութիւնը սիրելի ընելու համար ձեռք առած միջոցներդ. ինչո՞ւ փակուեր ես դոց դռներուն մէջ. ինչո՞ւ հաստ լոյծ մը նետեր ես արձանագրութեանցդ վրայ. ինչո՞ւ լուսոյ մէջ չես ելներ ու խաւարի մէջ կը գործես. չե՞ս տեսներ այն ամեն իշխանութիւնները, որք իրենց ժողովրդեան երջանկութեանը վրայ դնելով իրենց իշխանութեան հիմունքը և ժողովրդեան առատ համոզմամբ իրենց կամքը շահելով կարող են եղած իրենց դըրօշակը աշխարհս տարածել ազգերու. չե՞ս տեսներ ասոնց հակառակ դաշնադրութեանց այրիները օտարին զօրութեամբ միայն կանգուն կեցող կառավարութիւններն, որք 4–5 ժամու մէջ 4–5 միլիար կարենալ գտնելու տեղ 4–5 ամսոյ մէջ հազիւ 4–5 միլիոն կրնան գտնել և ինչո՞ւ, վասն զի մէկը իրմով, իսկ միւսը օտարով զօրաւոր մնալու գրութիւնն ընդունած է։

Ահա դու ալ մի և նոյն վիճակին մէջ ես, ու մի և նոյն հետևութեանը ենթակայ պիտի ըլլաս։

Մահմէտին գնդակովը՝ Քրիստոսի եկեղեցին պիտի կառավարես. քաղաքական իշխանութեամբ կրօնական իշխանութիւնը պիտի պահպանես. միջամտութիւն խնդրելով անմիջամտութիւնը պիտի պաշտպանես ու պաշտպանես. անկարողութիւնդ խոստովանելով՝ անկախութիւն պիտի վարես. է՜հ, ո՞վ կ'ըսէ թէ կարելի չեն ասոնք, ինչպէս կարելի է տատասկէն թուզը։

1° ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ։ 2° ԱԶԳԱՅՆՈՒԹԻՒՆ։ 3° ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀ։ 4° ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ։ 5° ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ։

Մ. Խմբագիր.

Վերջին համարում ունեցած զանազան բարեկամաց վրայ այս օրերս քաղաքական ընդհանրացած սըխալ գաղափարի ախտ մը տեսայ, որ եթէ մէկ երկու հոգւոյ վրայ տեսնէի հոգ չպիտի ընէի, բայց բաւական անձանց քով տեսայ, անձինք՝ որոնք ամենք հասարակաց բարոյականը ուղղելու և անոնց առաջնորդել ու գաղափար հաղորդելու պաշտօն ունին, և մեծ մասերնին ալ՝ ինծի պէս շատերու քով համարում ստացած անձինք են։ Վախնալով որ այս սխալ գաղափարի տարափոխիկ ախտը աւելի չընդհանրանայ, ուզեցի ներկայ նամակովս մի միայն ձեր մտադրութիւնը զարթուցանել անոր վրայ, որ պէտք եղածը խորհելով ձեր քանի մը խորհրդածութեանց նիւթ ընէք, ըստ վերոգրեալ հինգ գըլխոց, որովհետև ես ժամանակ չունիմ երկար գրելու։

Այս ախտը՝ մեզի Սահմանադրութեան մը պէտքին, Ազգային վարչութեան մը ունենալու հարկին, Ազգային շահեր ունենալնուս, մեր Ազգայնութեան գոյութեան, վերջապէս և հետևապէս Մարդկային ընկերականութեան ուրացութեան ախտն է։

Այս ախտը այն զանազան անձանց քով ես միակերպ չտեսայ, ուրկէ կը հետևցնեմ թէ աւելի պակաս ու սխալ խորհրդածութեան արդիւնք է, քան թէ ամբողջ խորհրդածութեամբ կերպարանեալ գաղափարի ախտ մը, 'ի վերայ այսր ամենայնի պէտք չէ առանց ուղղելու թողուլ։

Իմ մինչև հիմա մտիկ ըրածս՝ մինչև մարդկային ընկերութեան ուրացութիւնը յառաջ գացած չէ, բայց այն հինգ գլխոցերուն հետ ունեցած առընչական կապակցութեամբը, ամենուն ալ վերջապէս հոն հանգիլը անհրաժեշտ է։

Այդ բարեկամներուս մէկը՝ կ'ընդունի որ մարդս ընկերական է, կ'ընդունի որ մենք ազգայնութիւն մը ունինք, կ'ընդունի որ ազգային շահեր ունինք, կ'ընդունի որ ազգային վարչութեան մը պէտք ունինք, բայց չ'ընդունիր որ Սահմանադրութեան մը պէտք ունենանք։ «Առաջ ո՛չ Սահմանադրութիւն ունէինք ոչ բան, կ'ըսէ ան, բայց առջի վիճակը շատ աղէկ էր, շատ աղէկ պատրիարքներ, առաջնորդներ և ուրիշ ազգային պաշտօնեաներ կ'ունենայինք գրեթէ և ազգային գործերնիս ալ շատ աղէկ կ'երթային կոր նայեցէք, քանի տարի որ Սահմանադրութիւնը երևան ելաւ, ազգային գործերնիս ալ տակն ու վրայ եղաւ, գաւառները թշուառութիւնները աւելցան, դատաստանութիւնը երեսի վրայ մնաց, վէճերը ու երկպառակութիւնները աւելցան, ուստի պէտք է առջի դրութեան դառնալ որ դարձեալ ազգը իր առջի բարօրութիւնը ըստանայ»։

Ուրիշ մը կ'ընդունի որ մարդկային սեռը ընկերական է, կ'ընդունի որ ուրիշ ազգաց պէս մենք ալ ազգայնութիւն մը ունինք, կ'ընդունի որ մենք ալ մեզի յատուկ ազգային շահեր ունինք, բայց չ'ընդունիր որ կեդրոնական՝ դատաստանական ու թաղական վարչութիւններ ունենանք, չ'ընդունիր որ սահմանադրութիւն մը ունենանք։ «Ի՞նչ հարկ կայ, կ'ըսէ ան, թաղական խորհուրդներու ու ժողովներու, ի՞նչ հարկ կայ առաջնորդներու, Գաւառական ժողովներու ու խորհուրդներու, ի՞նչ հարկ կայ Պատրիարքին Պատրիարքարանին, ազգային խորհրդի ու ժողովի, ի՞նչ հարկ կայ անոնց ընտրութեամբ ու փոփոխութեամբը ժամանակաւոր ըլլալու, ի՞նչ հարկ կայ սահմանադրութեան՝ ի՞նչ հարկ կայ անոր վերաքննութեամբը զբաղելով ժամանակաւոր ըլլալու. ամէն անհատ՝ անհատապէս ձեռքէն եկածը ընելու է, ազգը՝ ազգ ընելու համար մարդ պէտք է և օրինաւոր մարդ, և օրինաւոր մարդն ալ միմիայն դըպրոցներով կրնայ գոյանալ, ամէն անհատ դպրոցի համար եթէ բան մը կրնայ ընել, ա՛ն միայն ընելու է, և քանի մը պորտ փոխուելէ ետև երբ ազգին բոլոր անհատները դպրոցէ ելած ըլլան, այն ժամանակը միայն մեր ազգայնութեան նկատմամբ խորհելու ու գործելու ձեռնարկելու է. կը զարմանամ կարգ մը անձանց վրայ, որ պէտք կզգան և կարևորութիւն կուտան ազգային կերպարանեալ վարչութիւն ունենալու և անոր ընթացքը գծող սահմանադրութիւն ունենալու, կը զարմանամ այն անձանց վրայ որ ազգային պաշտօններ կ'ընդունին և մտքերնին ազգին ծառայել կ'անցունեն, կը զարմանամ անոնց վրայ որ երեսփոխանութեան պաշտօն կ'ընդունին և սահմանադրութիւնը վերաքննելու համար միտք ու սիրտ կը հոգնեցնեն, և այլն»։

Երրորդ մը կ'ընդունի որ մարդկային ընկերականութիւնը անհրաժեշտ է, բայց չ'ընդունիր որ մենք ալ զատ ազգութիւն մը ունենանք. չ'ընդունիր որ մենք ալ զատ ազգային շահեր ունենանք, չ'ընդունիր որ ազգային վարչութիւն ունենալու հարկ ունենանք, չ'ընդունիր որ մենք ալ ազգային սահմանադրութիւն ունենալու հարկ ունենանք. «Աշխարհիս քաղաքականութեան ընթացքը մեր կարծածին պէս չէ, երբէք իր գոյութիւնը առնելու յոյս չկայ, մենք ազգային մասնաւոր շահեր չունինք որ զանոնք պաշտպանելու հարկ ունենանք, մեզի պէտք եղածը միմիայն իբրև մարդ ապրելու ճամբը նայիլ է, որ հայրենեաց մէջ ալ ըլլալ, ի՛նչ լեզու ալ խօսիլ, ի՛նչ անուն ալ կրել, ի՛նչ կրօնքի և աւանդութեան ալ հետևիլ հարկ ըլլալը ըլլայ, ամենևին հոգ ընելու չենք, ապրելէ անդին բան մը հոգ ընել, այսուհետև այլ ևս մինչ 'ի կատարած աշխարհի մեզի համար Ազգայնութիւն երազել, չէ թէ ազգային շահեր գոյացնել ուզել, զանոնք պաշտպանելու համար ազգային սահմանադրութիւն խմբագրելու հոգնիլ, պարապ մարդու խնդութիւն է. և այլն»։

Ուրիշներ ալ ուրիշ կերպ, իրարմէ քիչ կամ շատ տարբերութեամբ։

Ես այդ անձանց անունները չեմ տար, յօդուածս կարդացած ժամանակնին 'ի հարկէ կը ճանչեն, որ այդ խօսքերն իրենցն են. ես անոնց ամենուն համար ալ հաստատ կ'ըսեմ թէ սխալ խորհրդածութեանց արդիւնք են, և 'ի սարքէ կարճ խօսքով կ'ապացուցանեմ, զոր կամ պէտք է ընդունին և կամ հերքեն, և իրենց յառակայ իմը որոշ և ապացուցական փաստերով բացատրեն։

Կենդանեաց սեռին մէջ, անասունները ընկերականութիւն չունին, անհատաբար կ'ապրին, ուստի և ըստ հարկին իրար կուտեն, Մարդս անանկ չէ, մարդս ընկերական է, մարդիկ ընկերականութեամբ և խմբովին կ'ապրին, ուստի և իրար կը ճանչեն, իրարու պարտքեր և իրարմէ իրաւունքներ ունին, ահիկայ մարդկային սեռն է, ահիկայ ընկերականութիւնն է,

Ընկերական փիլիսոփայութենէն (ՖԻԼԸԶՕՖԻ ԲՕԼԻԹԻՔ) գիտենք որ մարդկային ընկերականութեան մէջ ազգութեանց բաժանումը անհրաժեշտ է. Ամեն մարդ կարելի սահմանաւ ժամանակի մը համար, ընկերականութեան պէտքերը միմիայն մարդոց կենդանաւորութեանը համար են, բայց ամեն մարդ միակերպ տրամադրութիւններով ծնած չէ։ կլիմայի, դիրքի, սովորոյթի տարբերութիւններով զանազան խումբ ժողովրդոց ապրելու կերպերը իրարմէ կը տարբերին։ Այս տարբերութիւններ հետ մը գոյացած են, ժամանակի բերմանց համեմատ կը փոփոխեն բայց առհասարակ համակերպել անհնարին է։ Ահիկայ Ազգայնութեանց բաժանումն է։

Ազգայնութեանց բաժանման հըրնութիւնը ըստ Աստուածաշունչին քառասուն դար է, ըստ տիեզերական պատմութեան աւելի հին. այսչափ հնութեամբ նուիրագործուած իրողութիւն մը՝ եթէ պէտք ալ է, պէտք է ճշմարտութիւն ու իրաւունք համարուի։

Նոյն փիլիսոփայութենէն գիտենք, որ մարդկային այն խումբը որ զատ ազգութիւն կը համարուի զատ շահեր ունի, և եթէ զատ շահեր ունի, զատ և այդ շահերուն հոկելու զատ վարչութեան հարկ ունի, և եթէ զատ վարչութիւն ունի, զատ և այդ վարչութիւնը կերպարանող և անոր ընթացքը գծող Սահմանադրութիւն մը ունենալու է։

Ասոնք ընկերական փիլիսոփայութեամբ վճռեալ ճշմարտութիւններ են, ասոնց վրայ վիճել անգամ չ'ըլլար մեզի։

Մեր մէջ վէճի տակ ինկածը այս միայն է թէ, «Հայերն ալ էվել «կամ պակաս թէութեամբ ազգ «մ'ե՞ն արդեօք. թէ այս ազգին «ազգայնութիւնը պահպանող մաս«նաւոր շահեր մնացա՞ծ են և կան «այսօր, և թէ այդ շահերը առանց «կերպարանեալ վարչութեան կըր«նա՞ն պահպանուիլ, և թէ այդ «վարչութիւնը առանց որոշեալ «Սահմանադրութեան մը կրնա՞յ «կերպարանիլ»։

Վերոգրեալ սխալ և տարաձայն գաղափարներուն տէր անձինքը պէտք է նախ այս հարցումներուն պատասխանեն։

Ըստ իս,

«Հայերը քառասուն դարէ 'ի վեր «մինչև ցայսօր զանազան հարստա«թեանց տակ իրենց ազգայնու«թիւնը էվել կամ պակաս թէու«թեամբք պահպանած ազգ մըն «են»։

«Այս ազգը իր հաստատուած տէ«րութիւններէն արտօնութիւններով «ապահովուած ծէսէ, լեզուէ և կրօնէ «նկատմամբ իր ազգայնութեանը «վերաբերեալ շահեր ունի, որով «կը զանազանուի ուրիշ ազգերէն և «զատ պիտի մնայ, քանի որ զա«նոնք ապահովող տէրութիւնները «կանգուն մնան, և անոնք կոր«ծանելէ ետև ալ չպիտի կորնչին»։

«Այդ շահերուն հոկող Ազգային «վարչութիւն մը պէտք է»։

«Այդ վարչութիւնը սահմանադրու«թեամբ մը միայն կրնայ կեր«պարանիլ»։

Ուստի և հետևապէս,

Սահմանադրութիւն մը ունենալու ուրացութիւնը՝ ազգային վարչութիւն ունենալու ուրացութիւն է,

Ազգային վարչութիւն ունենալու ուրացութիւնը՝ ազգային շահ ունենալու ու պահպանելու հարկի ուրացութիւն է,

Ազգային շահ ունենալու ու պահպանելու հարկի ուրացութիւնը՝ Հայ ազգին ազգայնութեանը ուրացութիւն է,

Եւ Հայ ազգին ազգայնութեան ուրացութիւնը՝ մարդկային սեռի ընկերականութեան ուրացութիւն է,

Եթէ այս է այդ բարեկամաց միտքը, պէտք է համարձակ ըսեն, բացատրեն ու քարոզեն, իսկ եթէ ո՛չ։

Պէտք է ընդունին որ իրենց Նիբալոս կամ Թորոս անուանը յատուկ առանձին անհատական շահերէն զատ, նաև հասարակային շահեր ալ ունին իրենց կրած Հայ անուանը յատուկ։

Պէտք է ընդունին որ այդ 'Հայ անուան յատուկ հասարակային շահերը՝ հասարակային վարչութեամբ մը միայն կրնան պաշտպանուիլ։

Պէտք է ընդունին որ Հայ ազգին մէջ հասարակային վարչութիւն մը՝ Սահմանադրութեամբ մը միայն կըրնայ կերպարանիլ։

Պէտք է ընդունին որ այս Սահմանադրութեան սակերպ կամ նոր կերպ ըլլալը՝ ամենակարևորագոյն խնդիր մըն է։

Պէտք է ընդունին որ իրենք ալ անոր վրայ խորհելու պարտականութիւն ունին։

Եւ վերջապէս պէտք է ընդունին որ՝ ո՛ր կողմ ալ դառնալու ըլլան, այս պարտականութենէն ազատ չեն կրնար համարուիլ, առանց իրենց Հայ անունն ուրանալու։

26 յուլիս 1871. Զ.

Սամաթիա, 29 յուլիս 1871.

Մեծ. Էֆէնտի.

Սահ. Վարժարանի բարձր. կարգին Մեկտէպի նկատմամբ հրատարակած վերջին յօդուածովը Օրագրի խմբագիր էֆէնտիէն շնորհակալ ըլլալնուս համար Մանդոմէի մէջ գիտողութիւն մը կարդացինք։

Ուստի պարտ կը համարինք հրատարակել թէ մեր գրածը տարբեր իմաստով ըմբռնուած է։

'ի դիմաց բարձր. կարգի
Ն. Յ. Պէրպէրեանց.

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ ԽԱՍԳԻՒՂԻ

Ըստ նախորդ ծանուցման, Տարեկան հարցաքննութիւնը որոշեալ աւուրց մէջ կատարուած ու աւարտեալ լինելով, պատիւ ունի Հոգաբարձութիւնս ծանուցանել, որ յառաջիկայ Օգոստ. 1 կիրակէ օրը Պարգևաբաշխութեան հանդէսը պիտի կատարուի յատենի Ս. Եկեղեցւոյ ընդ Նախագահութեամբ Գեր. Տ. Ներսէս եպիսկոպոսի Սրբազան Հօր։

Հոգաբարձութիւն
Ս. Ն. Վարժարանի.
(Կնիք)

ԳՈՒԶԿՈՒՆՃՈՒԳԻ ԵՒ ԻՃԱՏԻՅԷԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ԹԱՂԻՍ
ԱՌ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՂՍ

Ազգային Ընդհանուր Ժողովը արդէն վճռած ըլլալով գործադրել այն փոփոխութիւնը զոր Սահմանադրութեան 69րդ. յօդուածը կը տրամադրէ երկու տարին անգամ մը երեսփոխանաց մէկ հինգերորդ-մասին նկատմամբ և այս տարուան փոփոխութիւնը չորրորդ կարգի վիճակարկութեան ենթակայ եղող թաղերուն ըլլալով. Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրը յատուկ հրամանագրով կ'իմացնէ որ Գուզկունճուգի և Իճատիյէի միացեալ թաղս այս վիճակարկութեան ենթարկուողներէն մին է, և հետևաբար անոր երկու երեսփոխանները են, Եաղմինճեան Պետրոս Էֆէնտի և Ներսէսեան Գրիգոր Էֆէնտիներն հրաժարեալ և դադարեալ ըլլալով, անոնց տեղը երկու անձ ընտրել։

Յիշեալ հրամանագրին և անոր կցորդեալ հրահանգին համաձայն այս անգամ կազմուած ընտրողական ժողովոյ խորհրդովը ու գործակցութեամբ երկու ցանկ պատրաստուած և Եկեղեցւոյ գաւիթը կախուած էր. Առաջին ցանկը կը պարունակէ ընտրողաց անուանքը, իսկ երկրորդը՝ եռապատիկ թուով ցոյց տրուած ընտրելեաց անուանքը· (որք են)։

1. Գրիգոր Էֆէնտի Ներսէսեան
2. Գարեգին » Փափազեան
3. Ղազարոս » Եաղճեան
4. Միքայէլ » Պէշչերեան
5. Յովհաննէս » Աղաբեկեան
6. Ստեփան » Պէյլիկճեան

Արդ՝ կը հրաւիրեմք Գուզկունճուգի և Իճատիյէի միացեալ թաղի երեսփոխանական ընտրողք իրենց ընտրողական իրաւունքն 'ի գործ դնեն, ընտրելեաց ցուցակին մէջ գրուած վեց անձանց մէջէն և կամ դրսէն միայն երկու Ազգայնոց անունները թղթի մը վրայ նշանակելով անձամբ գալ, և կամ ստորագրեալ նամակաւ մը ղրկել ու եկեղեցւոյ մէջ դրուած քուէհամբը ձգել, յառաջիկայ կիւրակէ առաւօտ, որ է (օգոստոս 1) յետ աւարտման եկեղեցւոյ սկսելով մինչեւ ժամը 4 սպասելէն վերջը՝ անմիջապէս քուէտուփը պիտի բացուի։

Եթէ ցանկիս մէջ ալ սխալմամբ մոռցուած կայ նէ, սոյն անձերը ներելով դարձեալ իրենց քուէները անձամբ բերել և կամ ղրկել բարեհաճին։

Առաջարկեալ ընտրելիներն հետեւեալ պայմաններուն պահանջած հանգամանաց տէրն ըլլալու են։ Ընտրելիներն ըլլալու են. Ա. Երեսնամեայ հասակին լրացուցած. Բ. Օսմանեան հպատակ. Գ. Տէրութեան օրինաց տեղեակ. Դ. Ազգային գործոց հմուտ. Ե. Ընտրողական իրաւունքէ չի զրկուած։

Հրաժարեալ երեսփոխանք վերընտրելի են։ Քուէները չի պիտի ընդունուին սա պայմանաւ։

Ա. Եթէ ուշացեալ ժամէն վերջը բերուին կամ ղրկուին.

Բ. Եթէ ղրկուած ըլլալով հետերնին ստորագրեալ նամակ մը չի կենայ և կամ գոնէ նամակին պահարանը ստորագրութիւն չի կրէ։

Գ. Եթէ յանձնուին այնպիսի մէկու մը, որ թղթատարի նման ասոր անոր քուէները ժողվելով կը բերէ եկեղեցին և կասկածանաց տեղի կուտայ։

Դ. Եթէ քուէթուղթը ստորագրեալ ըլլայ։

Այս պայմաններն անընդունելի կ'ընեն ղրկուելիք և բերուելիք քուէներն։

1771 յուլիս 28 'ի Գուզկունճուգ։

Նախագահ Ընտր. Ժողովոյ.
Յովհաննէս Նշան. Ալթեան։
Ատենապետ.
Միքայէլ Պէշչերեան։
Ատենադպիր.
Պ. Յ. Սէրվէրեան։

Կիլիկիա շաբաթաթերթը սկսած է հրատարակուիլ Մայիսի սկիզբէն։ Կը պարունակէ Առողջական, Ուսումնական և Տնտեսական յօդուածներ՝ որոց խմբագիրն է Տօքթօր Մ. Բ. Իւթիւճեան։ Արդէն 11 թիւ հրատարակուած, և 10րդ. թիւէն սկսելով՝ թերթին կէսին մէջ դրուած է Աղէքսանդր Տիւմայի հռչակաւոր վէպերէն Ժօզէֆ Պալսամօ անունն խիստ հետաքրքրաշարժ վէպին թարգմանութիւնը։

Բաժանորդք իւրաքանչիւր թերթը առաքած տանէին պարտին վճարել 40 փարայ, իսկ հատով առնողները՝ 60 փարայ։

Կիլիկիա կը ծախուի հետեւեալ տեղերը։

Գաֆաֆեան դրատունը, Զաքմաքճըլար եօքուշու։

Մարդպետեան դրատունը. Պիրինճի խան։

Մաթէոսեան եղբարց պարոտուն, կամարջին գլուխը։

Բաժանորդ. գրուիլ ուզողները պէտք է իմաց տան վերոյիշեալ տեղերէն մէկը, կամ Վէզիր խանը վարի յարկ թիւ 21։

Գաւառաց համար 16 թերթի բաժանորդագինն է 20 ղուրուշ, իսկ օտար երկիրներու համար 5 ֆրանք կանխիկ վճարելի։

Նամակք պէտք է ուղղուին հետեւեալ հասցէին։

Կ. Եազմաճեան Կ. Պօլիս Վէզիր խան վարի յարկ թիւ 21.

Անվճար նամակք անընդունելի են։

ԻԼԱՆԱԹ

Ալթընճը տայիրէ տախիլինտէ պուլունան մահալլէր տայիրէի մէրգումէ խուսուսինտէ գալմագ չարթը իլէ պէհէր սէնէ մէվսիմի սէյֆ ու շիթատէ Տէրը-սաատէթ վէ մէվագիի սայիրէյի մալումէ իլէ Նէնի-գարու իսկէլէսինէ վիրուտ իտէն գավուն վէ գարբուզ վէ իւզիւմ վէ էնվայի մէյվէ գայըգլարընտան թարիֆասընա վէ թէամմիւլի գատիմինէ թաթպիգէն այնէն վէ պէտէլէն ախզ օլունակէլէն վէ չաշնիճիլիք թապիր օլունան րուսում իլէ բազար պաշըլըդ ավայիտաթը պիրլիքտէ օլարագ միւզայէտէ օլունմագտա իտիւկինտէն, պունլարըն իլթիզամընա թալիպ օլանլարըն թարիխտէն (սէքսէն եէտի թէմմուզ եիրմի ալթը) իթիպարէն պիր հաֆթայա գատար Շէհիր Էմանէթի մէճլիսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

NORTH BRITISH AND MERCANTILE

A. D.

1809

ԵԱՆԿԸՆ ԻՉԻՆ ՍԻԿՕՐԹԱ
ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ
ՍԻԿՕՈՒՐԹԱ ԳՈՒՄՓԱՆԵԱՍԸ

	(Լրյ. Ինկ.)
Ասըլ սէրմայէ	2·000·000
Շիմտիյէտէք քեսրտան արթըրըլմըշ . . .	3·091·940
Գումփանեանըն եըլլըգ իրատը	900·000

Իշպու գումփանեա 1809 տա, եանի պունտան 62 սէնէ էվվէլ թէշքիլ օլունմուշ օլուպ, վէ քէնտիսի սէրմայէսինտէն մաատէ քեսրտան արթըրըլմըշ պիյիւք մէպլաղ իլէ տիւնեանըն էն պիյիւք շիրքէթլէրինին սըրասընա կէչմիշ տիր։

Կէրէք էհալինին քէնտի մաղազասընտա, վէ կէրէք Իսթանպօլ վէ Գալաթա կիւմրիւքլէրինտէ պուլունան մալլէրի, վէ կէրէք էվ, մաղազա վէ էպնիյէի սայիրէ վէ էշեա, քէօյլէրտէ վէ եախօտ շէհիր իչինտէ սիկօրթա իթմէք իչին իլան իտէր։

Սիկօրթա թօթմագ իսթէյէնլէր, Գալաթատա Գէօրտ-պէյ խանընտա Ն° 9, մէզքիւր գումփանեա թարաֆընտան գուտրէթը քեամիլէսի պուլունան աճէնթի Մ. ՈՒԻԼԻԸՄ Բ. ՍՈՒՍԱՆ ա միւրաճաաթ էյլէմէլէրի։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

ՊՈՂԱԶ ԻՉԻՆԷ ԻՇԼԷՅԷՆ ՎԱՓՕՐԼԱՐԸՆ ՎԱԳԻԹԸ ՀԱՐԱՔԷԹԼԷՐԻ

1871 Յուլիս 18 Բազար իրթէսի կիւնինտէն իթիպարէն.

ԵԷՎՄԻՅԷ ՔԷՕՓՐԻՅԷ ԻՆԷՆ ՎԱՓՕՐԼԱՐ

ՐՈՒՄԷԼԻ ՎԷ ԱՆԱՏՕԼ ԴԸՅԸԼԱՐԸ ՊԻՐԼԻՔՏԷ

Ելնի ժամը ՍԱԱԹԻ.	Վափօր ՆՕ.	
10 45	8	Եէնիմահալլէտէն Պէօյիւք, Թարապ. Պէյգօզ, Եէնիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար.
11	25	Եէնիմահալլէտէն Մէզարպուրնու, Պէօյիւք. Թարա. Եէնի. Էմիր, Ռ. Հիսա. Պէպէք. (Պէպէքտէ Արնավուտքէօյէ կէլէնլէրի վափօրտան իխթիլաթ իտէճէկ) ։
11 30	20	Ռ. վէ Ա. Գավագլար Մէզարպուրնու, Պէօյիւքտ. Թարապիա, Եէնիքէօյ, Ըսթէն. Էմիրկեան, Ռ. Հիսար, Պէպէք.
12 45	11	Եէնիմահալլէտէն Պէօյիւքտէրէ, Թարապ. Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Ռ. Հիսար, Պէպէք, Վանիքէօյ.
1	19	Եէնիմահալլէտէն Մէզարպուրնու, Պէօյիւքտ. Թարապիա. Եէնիք, (ճիւմա կիւնլէրի Էմիրկեան, Ռ. Հիսար, Պէպէք տախի)
1 30	23	Պէօյիւքտէրէտէն Թարապ. Եէնիքէօյ, Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Օրթաք. (ճիւմաատան մաատա)
2 15	18	Եէնիմահալլէտէն Պէօյիւքտէ. Թարապ. Եէնիք Ըսթէնեա, Էմիրկեան. Ռ. Հիսար, Արնավ. Օրթաք, Պէշիկթ.
3	25	Եէնիմահալլէտէն Մէզարպուրնու, Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Էմիր. Ռ. Հիսար, Պէպ, Արնավ. Գուրու. Օրթաք. Պէշիկթ. Գապա.
4	20	Մէզարպուրնուտան Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Ըսթէն. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավուտք. ճիւմա կիւնլէրի Գուրուչէշ. Օրթաք. Պէշիկթաշ տախի ։
5 15	19	Պէօյիւքտէրէտէն Թարապիա, Եէնիք, Էմիրկ Ռ. Հիսար, Արնավ. Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ.
6 15	4	Եէնիմահալլէտէն Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգօզ Եէնիք. Էմիրկ. Գանլըճա, Ռ. Հիսար, Գանտիլլի, Արնավուտք. Պէյլէրպէյի, Օրթաքէօյ, Գուզկունճուգ, Պէշիկթաշ, Իւսկիւտար.
8 30	23	Եէնիմահալլէտէն Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգօզ, Եէնի, Էմիր. Ռ. Հիս, Պէպէք, Արնավ, Գուրուչ. Օրթաք, Պէշիկթ, Գապաթ.
9 30	6	Պէօյիւքտէրէտէն Թարապիա, Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Ռ. Հիսար. Արնավուտքէօյ, Պէյլէրպէյի, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ.

Ճիւմա կիւնլէրի սաաթ 10 1/2 տա պիր վափօր Մէզարպուրնուտան հարէքէթլէ Պէօյիւքտ. Պէյգօզ. Էմիրկեան, Արնավ. Օրթաքէօյ, վէ Պէշիկթաշա ուղրայարագ Քէօփրիւյէ իտէճէք տիր։

ԱՐՆԱՎՈՒՏՔԷՕՅ ԹԱՐԻՖԻ

11 30	3	Արնավուտքէօյինտէն Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ,
12	5	Պէպէքտէն Արնավուտք. Գուրուչ, Օրթաք, Պէշիկ. Գապաթաշ։
12 45	6	» » » » Գապաթաշ։
1 15	8	» » » »
1 45	3	Արնավուտքէօյինտէն Գուրուչէշմէ, Օրթաք. Պէշիկթ. Գապաթ.
2 30	5	Արնավուտքէօյինտէն Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթ. Գապաթ.
4 45	11	Արնավուտքէօյինտէն Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Գապաթաշ. (ճիւմա կիւնլէրինտէն մաատա).
10 45	3	Արնավուտքէօյինտէն տօղրու Քէօփրիւյէ։
11	5	» » »

ԱՆԱՏՕԼ ԹԱՐԻՖԻ

11 30	22	Պէյգօզտան Բաշապահճէ, Բիֆաթ բաշա մահալլէսի, Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպ. Գուզկունճուգ.
11 30	4	Վանիքէօյտէն Չէնկէլ. Պէյլէրպէյի, Գուզկունճուգ, Գապաթաշ,
12 30	21	Պէյգօզ, Բաշապահճէ, Գանլըճա, Ա. Հիսար, Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպէյի, Գուզկունճուգ.
1 15	17	Պէօյիւքտէրէտէն Թարապ. Պէյգօզ, Բաշապ, Գանլը, Ա. Հիսար, Գանտիլ. Վանի. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. (ճումաալարը 1 1/2 տա)
2 15	12	Պէօյիւքտէրէտէն Պէյգօզ, Բաշապահճէ, Գանլըճա, Ա. Հիսար, Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկուն. (ճիւմաատան մաատա)
4	21	Պէյգօզտան Բաշապ, Բիֆաթ բաշա մահալ, Գանլը, Ա. Հիսար, Գանտիլ, Վանիք, Չէնկէլք. Պէյլէրպ. (ճիւմաատան մաատա)
9	22	Պէօյիւքտէրէտէն Պէյգօզ. Բաշապահ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլ. Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի, Գուզկուն. Իւսկիւտար. (ճիւմա կիւնլէրի Բիֆաթ բաշա մահալլէսի).

ԵԷՎՄԻՅԷ ՔԷՕՓՐԻՒՏԷՆ ՊՈՂԱԶ ԻՉԻՆԷ

ՐՈՒՄԷԼԻ ՎԷ ԱՆԱՏՕԼ ԴԸՅԸԼԱՐԸ ՊԻՐԼԻՔՏԷ

12 45	25	Պէշիկթ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպուրնու, Եէնիմահալլէ։
1	4	Գապաթաշ, Իւսկիւտար, Պէշիկթաշ, Գուզկուն, Օրթաքէօյ, Պէյլէրպէյի, Արնավուտ, Գանտիլ, Ռ. Հիսար, Գանլըճա, Էմիրկ. Եէնիքէօյ, Պէյգօզ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Եէնիմահալլէ.
2 15	20	Պէշիկթաշ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնավուտք. Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Մէզարպուրնու.
3 30	19	Գապաթ. Պէշիկ, Օրթաք. Արնավ, Ռ. Հիսար, Էմիր, Եէնիք. Թարապ, Պէօյիւ. (ճումաալարը սաաթ 3 տէ Պէյլէրպէյինէ տախի)
5	23	Պէշիկթ. Օրթաք. Արնավուտք. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիքէօյ, Պէյգօզ, Թարապ, Պէօյիւքտ, Մէզարպ. Եէնիմահալ.
6 30	22	Պէշիկ. Օրթաք. Պէյլէրպէյի, Արնավուտք. Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիք. Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ.
7 30	6	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնավուտք. Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ։
9	11	Արնավուտք. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ, Թարապ. Պէօյիւքտէրէ, Մէզարպուրնու. Եէնիմահալլէ.
10	19	Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւքտ. Մէզարպուրնու, Եէնիմահալլէ, ճումաալարը Պէպէք. Էմիրկեան, Գավագլար տախի.
10 15	25	Պէպէք, Էմիրկ. Եէնիք, Թարա. Պէօյիւք. Մէզարպուր. Գավագլար. (ճիւմաալարտան մաատա)
10 20	1	Ռ. Հիս, Էմիրկ, Եէնիք, Պէյգ, Թարապ, Պէօյիւք, Եէնիմահ.
10 30	20	Պէշիկթաշ, Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Ըսթէնեա, Եէնիքէօյ. Թարապիա Պէօյիւք. Մէզարպուրնու (ճիւմաատան մաատա).
10 45	18	Օրթաքէօյ, Արնավուտքէօյ, Էմիրկեան, Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէօյիւքտ. Եէնիմահալլէ. (ճիւմաալարը Պէշիկթաշ. Ըսթէնեա)
11	23	Գուրուչ. Պէպէք, Հիսար Էմիր. Եէնիք, Թարապ, Պէօյիւք. Մէզարպ

Հէր ճիւմա կիւնլէրի մախսուսի պիր վափօր սաաթ 4 տէ Քէօփրիւտէն հարէքէթլէ Պէշիկթ. Օրթաք. Արնավ, Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիք. Թարապիայա ուղրայարագ Պէօյիւքտէրէյէ կիտէճէք տիր։ Այնի վափօր սաաթ 7 ի չէյրէք կեչէրէք Պէօյիւքտէրէտէն հարէքէթլէ եինէ մէզքիւր իսկէլէլէրէ ուղրայարագ Քէօփրիւյէ աւտէթ իտէճէք տիր։

ԱՐՆԱՎՈՒՏՔԷՕՅ ԹԱՐԻՖԻ

12 30	8	Գուրուչ. Արնավուտքէօյ.
12 45	3	Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյի, Արնավուտք.
1 30	5	Պէշիկթաշ. Արնավուտքէօյ.
9 20	3	Պէշիկ. Օրթաքէօյ. Գուրուչէշմէ, Արնավուտքէօյ.
10	5	Գապաթ. Պէշիկթ. Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ. Արնավուտքէօյ։
11 5	3	Գապաթաշ, Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնավուտք.
11 25	6	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Արնավուտքէօյ.
11 45	5	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնավուտքէօյ.

ԱՆԱՏՕԼ ԹԱՐԻՖԻ

2 15	21	Իւսկիւտար, Գուզկուն, Պէյլէրպ, Չէնկէլք. Վանիք. Գանտիլլի, Ա. Հիսար, Գանլըճ. Բաշապ. Պէյգօզ, (ճիւմաալարը Պէօյիւքտէ. վէ Բիֆաթ բաշա մահալլէսի).
3 45	11	Պէշիկթ, Գուզկունճ, Պէյլէրպ, Արնավ. (ճիւմաատան մաատա)
9	17	Գուզկուն. Պէյլէրպ. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանլըճ, Բաշապ. Պէյգօզ, Թարապ. Պէօյիւք.
9 45	12	Գուզկունճուգ, Պէյլէրպ, Չէնկէլք, Վանիք. Ա. Հիսար, Գանլըճ, Բաշապ. Պէյգօզ, Թարապ. Պէօյիւքտ. (ճումաալարը 10 տա)
10 30	21	Պէյլէրպէյի. Չէնկէլքէօյիւ. Վանիքէօյ, Գանտիլլի, Ա. Հիսար, Գանլըճա, Բիֆաթ բաշա մահալլէսի, Բաշապահճէ, Պէյգօզ, (ճումաատան մաատա).
11	22	Գուզկուն, Պէյլէրպէյի, Չէնկէլքէօյ, Վանիք, Ա. Հիսար, Գանլըճ, Բաշապահ, Պէյգօզ,
11 30	4	Գապաթաշ, Գուզկուն. Պէյլէրպէյի, Չէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ

1871 Յունիս 18 տէն պէտ իլէ, Իսթանպօլ (Սիրքէճի իսկէլէսի) Իւսկիւտար վէ Գապաթաշ արասընտա իշլէյէճէք արապա, պէյկիր վէ սայիր հայվանաթ թաշըյան վափօրուն վագթը հարէքէթլէրի։

Իւսկիւտարտան Սիրքէճի իսկէլէսինէ.	Սիրքէճի իսկէլէսինտէն Իւսկիւտարա.
Ա. Տ.	Ա. Տ.
2—15	2—45 Գապաթաշա ուղրայարագ.
3—45	4—15
4—45	5—15 (ճիւմա վէ բազար կիւնլէրի Գապաթաշա ուղրամայ)
9—00	9—30
10—00 (ճիւմա վէ բազար կիւնլէրի սաաթ 10 ը 45 կէչէրէք)	10—35 (ճիւմա վէ բազար կիւնլէրի սաաթ 11 տէ)
11—10 Գապաթաշ (ճիւմա կիւնլէրի սաաթ 11 ի 45 կէչէրէք.	11—20 Գապաթաշտան Իւսկիւտարա (ճիւմա վէ բազար կիւնլէրի սաաթ 12 տէ)

ԽՄԲԱԳԻՐ ԵՒ ՏԷՐ ՕՐԱԳՐՈՅ
ՕԳՍԷՆ ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Օ. ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ ԽԱՆ ԹԻՒ 4-5